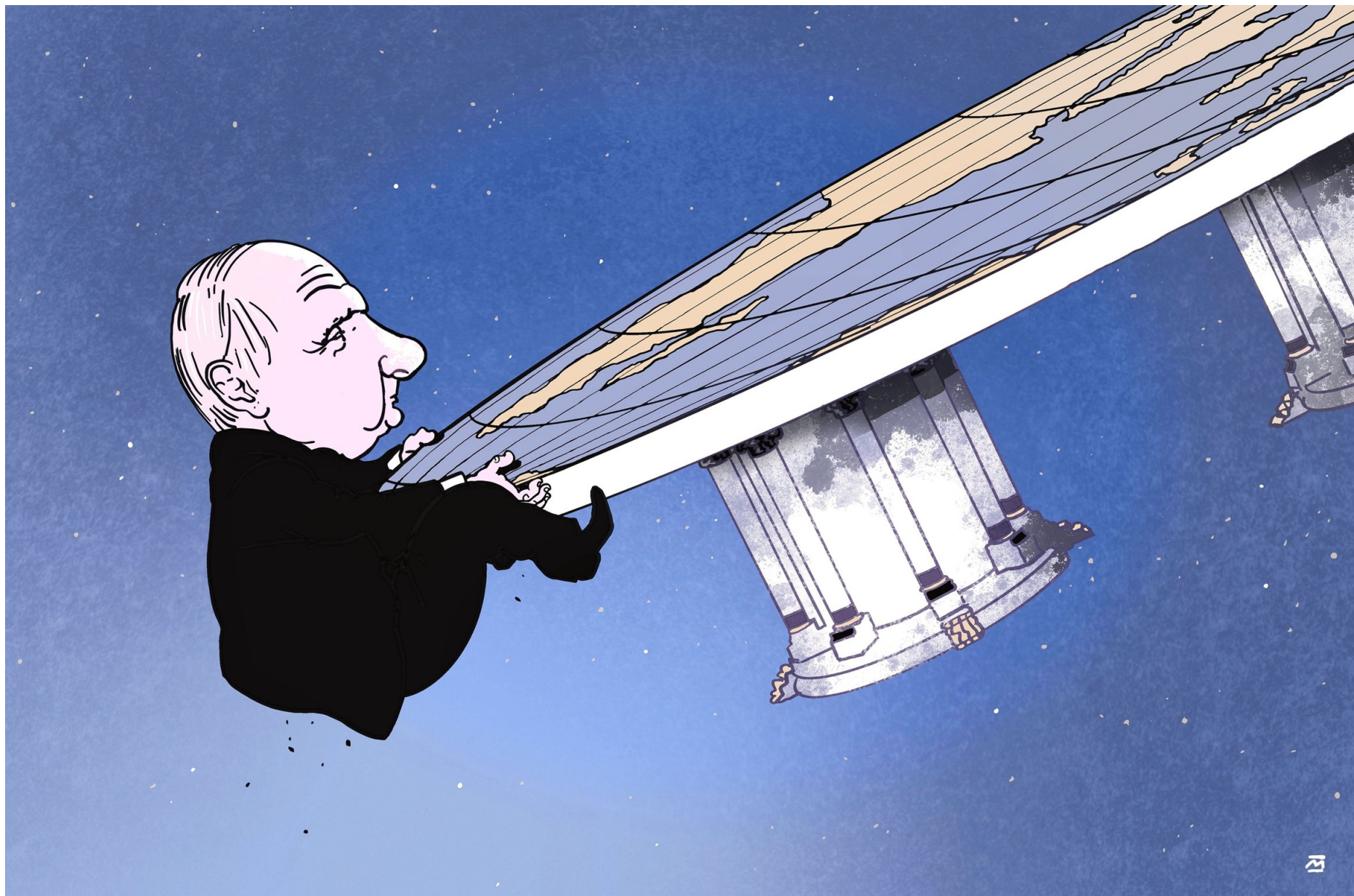

Tegning: Marvin Halleraker

Brått ble verden viktig igjen

Jahn Teigen sang om fred og glasnost på Melodi Grand Prix i 1988. Etterpå tenkte ikke velgerne mer på forsvar. Så kom Vladimir Putins krig.

Kommentar
Kjetil B. Alstadheim
Politisk redaktør

Øst og vest e'kke fiender i år, vi vil tro at det er sant»
Jahn Teigen ville tro at det var sant. Han var ikke alene. I 1988 kom han på annenplass i den norske Melodi Grand Prix-finalen med en sang der han stilte spørsmålet: «Kan vi tro på glasnost?»

Glasnost (åpenhet) og perestrojka (omstrukturering) var de to nøkkelordene som skulle forandre Sovjetunionen. Og etter hvert bidra til den kalde krigens slutt.

Norske velgere ville tro på glasnost. Valg-

forskernes undersøkelser viser det helt tydelig.

Farvel til våpnene. Ved stortingsvalgene i 1981 og 1985 oppga henholdsvis 18,4 og 16 prosent av de spurte at forsvarspolitikken var en av de viktigste sakene for dem. Ved valget høsten 1989 var det falt til 1,6 prosent.

Bekymringen var borte. Med god grunn. Senere samme høst falt muren i Berlin. I 1991 gikk Sovjetunionen i oppløsning.

Norske velgere har ikke brydd seg om forsvar siden Berlinmuren falt. De har heller ikke brydd seg om utenrikspolitikk siden folkeavstemningen om EU i 1994. I 1993 oppga 62,3 prosent at EU var en av de viktigste sakene for dem.

Men etter folkeavstemningen har EU-saken nærmest vært helt borte i disse undersøkelsene.

Hva? Er EU endret siden 1994? Det er forunderlig. Særlig med tanke på hva verden har vært igjennom disse årene.

EU er totalt forvandlet. I EU-kampen i 1994 omtalte nei-siden EU som en riksmannsklubb. Daværende SV-leder Erik Solheim slo kategorisk fast at østeuropeiske land aldri ville få bli medlem. Men det ble de. Rikmannsklubben er Norge.

EU-samarbeidet er blitt stadig tettere. Men norsk debatt sitter fast i 1994. Utrolig nok også flere i en ny generasjon. Som AUF-leder Astrid Hoem. I Klassekampen i helgen sa hun at i EU «er det fortsatt markedsliberalismen som vinner fram».

Det er altså hennes beskrivelse av en union som blant annet har tatt en svært offensiv rolle i klimaarbeidet. Og som går kraftig til verks for å få regulere de store

teknologigigantene både for å sikre at de betaler skatt, unngå monopoltilstander og sikre personvern.

Terror og krig. Fraværet av interesse for forsvars- og utenrikspolitikk er påfallende.

Terrorangrepet på USA i 2001 var starten på en ny tid med en annen trussel i form av terror og ekstremisme. Norge deltok i krigen i Afghanistan i 20 år. Norge deltok i bombingene av Libya i 2011. Krigen i Syria har vært merkbart her hjemme med flyktningbølgen i 2015.

Og Norges store nabo i øst - Russland - annekterte Krim i 2014.

I løpet av disse tre tiårene har Kina vokst frem som en større og mer selvstikker aktør i verden. Norge har fått merke det. Etter at den kinesiske dissidenten Liu Xiaobo fikk Nobels fredspris i 2010, havnet Norge i Kinas diplomatiske frysebok. Og slapp ikke ut før etter seks år.

Har det utløst refleksjon om hva ensom norsk selvråderett er verdt i møte med et stadig mer selvbevisst Kina? I liten grad.

En følelse av trygghet. Så det har ikke vært en begivenhetsløs periode.

Men dramaet er ikke blitt opplevd som like nært. Under den kalde krigen hadde mange en ektefølt angst for atomkrig. Hva som skjer i Afghanistan, i Libya eller på Krim, gir ikke en eksistensiell uro på samme vis.

Samtidig har Norge opplevd trygghet også på annet vis. Oljerikdommen har løftet norsk økonomi til stadig nye høyder. Hver sjetten krone på statsbudsjettet hentes nå fra Oljefondet. Ved valget i høst var sosiale forskjeller, skatt og avgift og miljø de

tre saksfeltene som flest var opptatt av, ifølge en undersøkelse gjort for Aftenposten. Bare 0,9 prosent oppga forsvar som en av de viktigste sakene. 0,6 prosent svarte EU. 0,7 prosent svarte utenrikspolitikk.

Denne vinteren og våren har to kriser vist at både forsvar, utenriks og EU burde vært viktigere temaer i valgkampen i fjor.

➔ Strømpriskrisen har utløst en heftig debatt om energisamarbeidet med Europa og hvilken rolle Norge skal ta i den omstillingen som må skje. Dette handler både om energisikkerhet, om å nå klimamål og om gassseksport.

➔ Krigen i Ukraina har vist behovet for mer til forsvar og beredskap. Den har også vist hvor raskt samarbeidet i EU utvikler seg - og hvor viktig EU er for Norge.

Vil velgerne (og mediene og partiene) være mer opptatt av forsvar, utenrikspolitikk og EU ved neste korsvei? Det kan ikke tas for gitt. Det meste annet - som skole, helse eller arbeid - berører folk mer direkte.

Men Russlands brutale angrep på Ukraina ryster Europa. Det har allerede utløst store og raske politiske endringer i land rundt oss. Blant annet Tysklands nye satsing på forsvar, svensk og finsk Nato-debatt og et tettere samarbeid i EU om sikkerhetspolitikk og flyktninger.

Krigen vil få konsekvenser også for Norge.

Det er ikke like lett å tro på glasnost lenger.